

Transcriptie interview

Geïnterviewde: Ondersteunend schoolleider Lyssa Thielen (L)

Interviewer: Cynthia Martens (C) & Veerle Martens (V)

Datum: Dinsdag 1 november 2022 om 11:15

Locatie: Het Aventurijncollege in Bergen op Zoom

C: Waarom hebben jullie als team de keuze gemaakt om het vak muziek in het curriculum hier op school te doen?

L: We hebben hier voor gekozen omdat we grotendeels willen aansluiten bij de manier van lesgeven en het onderwijsprogramma van een reguliere VO school. We werken allemaal diploma gericht hier op school waarbij we ook gewoon de vakken aanbieden die in het regulier worden aangeboden. Daar zie je vaak dat muziek ook een onderdeel is van het lesprogramma. Met name in de onderbouw. Dus vandaar dat wij gezegd hebben dat gaan wij integreren binnen de school. Daarnaast hebben we er ook voor gekozen omdat we merken dat veel leerlingen bij ons baat hebben bij een gedeelte muziek, omdat ze daar hun emoties en gevoel bij kunnen uiten.

C: Wat zijn voor jullie de doelen voor het vak muziek? Zowel algemeen voor de school als qua didactische leerlijn.

L: Daar heb ik het met de schoolleiders ook over gehad. Ik denk met name voor de school is het vooral ook een stukje het ontwikkelen van de executieve functies en emotie regulatie. Dat ze daar ook mee om leren gaan. Verder denk ik dat het ook belangrijk is dat leerlingen weten hoe ze hun emoties kunnen uiten en dat dat ook door middel van muziek kan. Met bijvoorbeeld een muziek tekst schrijven of een stukje zang. Ik noem maar iets. Dus dat zijn ook vooral belangrijke dingen. Daar is het vooral sociaal-emotioneel eigenlijk dat bij ons toch wel tot uiting komt. Dat dat eigenlijk de belangrijkste hoofdreden is voor het stukje muziek binnen onze school. Wij begrijpen ook wel dat wij hier niet enorm muzikale talenten gaan laten uitstromen met een enorm mooie zangrepertoir en dat soort zaken. Dus dat is niet het doel. Maar het is anderzijds ook zo dat leerlingen bij ons heel veel in hun comfort zone zitten. Dus het stukje gamen, binnen zichzelf, dat ze het lastig vinden om uit hun comfort te stappen. Daar is muziek denk ik ook wel een mooi voorbeeld van. Dat veel leerlingen niet weten wat je met muziek, hoe dat werkt en wat er allemaal bij komt kijken. Dus ze mogen ook wel een beetje geprikkeld worden in hun ontwikkeling.

C: Hoe zien jullie de invulling van de muziekles voor je?

L: Nu is het natuurlijk zo dat leerlingen met name individueel best wel bezig zijn. En daar is helemaal niks verkeerd mee, want ik denk juist dat het op het stukje sociaal emotioneel juist heel fijn is dat leerlingen individueel aan de slag zijn en echt hun gevoel kunnen laten spreken daarin. We zouden het wel fijn vinden als er een beetje een bepaalde lijn in komt. Dat er een verschil zit in bijvoorbeeld de onderbouw en de bovenbouw. Dat leerlingen een bepaald ritme aanleren, dat ze in ieder geval bijvoorbeeld... Ik zeg niet dat dat klassikaal moet, maar dat ze daar wel ook mee in aanraking komen, ook al is dat misschien niet het

gedeelte waar ze heel veel mee hebben of wat ze leuk vinden. Kijkend naar mijn muziekonderwijs binnen het middelbaar onderwijs was dat ook wel een onderdeel. Ik heb ook hele stukken muziek moeten zingen of een ritme moeten slaan en dat soort zaken. Ergens vind ik het wel mooi als leerlingen dat bij ons ook meekrijgen en dat ze dan richting de bovenbouw werken naar wat meer individueel, wat meer op aanvraag en interesse van een leerling.

V: Hebben alle leerlingen in de bovenbouw ook muziek of is dat ook nog afhankelijk van een bepaald vakkenpakket?

L: Nee, we hebben er toen voor gekozen, ook naar mijn idee voor een stukje werkdrukverlaging. Daar ben jij (Cynthia) ook grotendeels op weggeschreven qua kosten. Bij werkdrukvermindering hebben we dat schoolbreed ingezet dus dat betekent dat de collega's, de mentoren van de groepen, hun klas hier bij Cynthia brengen en dat de mentor op dat moment geen lesgevende taak heeft. Dus op dat gebied werkdrukvermindering heeft. Dat is ook van de redenen waarom we inderdaad... Kijk en dat is misschien iets waar we in de toekomst ook naar moeten kijken, want dat zie je in het regulier natuurlijk ook best wel, dat ze in de onderbouw een bepaalde basis meekrijgen. Tenminste zoals in mijn tijd. Ik weet niet hoe dat nu precies vormgegeven wordt binnen het regulier. Maar dat je inderdaad een bepaalde basis meekrijgt en dat je dan vervolgens gaat kijken welk leerling behoudt wel muziek in het pakket en welke leerlingen niet. Dat is in het regulier natuurlijk anders omdat ze daar soms ook gewoon examen muziek hebben. Wij werken met staatsexamens waardoor muziek geen onderdeel is van het hele examen gedeelte. Dus dan moet je voor de leerlingen die geen muziek kiezen iets anders kunnen aanbieden om dan dat lesuur te vullen. Dat klinkt een beetje neerbuigend, maar zo is het wel bij ons in de praktijk. Ik vind dat wel een mooie toevoeging. Om te kijken of we in de onderbouw een basis kunnen meegeven en is het in de bovenbouw dan nog voor iedereen? Of moeten we kijken of we daar dan alleen met degene die daar echt gevoel of interesse in hebben mee doorgaan, zodat je dat ook op een hoger level kan tillen dan dat dat nu waarschijnlijk is. Omdat er nu in de groepen een heel groot verschil zit tussen sowieso interesses. Sommige leerlingen hebben er helemaal niks mee en willen hier het liefst niet zijn. Dat is niets ten nadele van jou, maar die hebben gewoon niks met dat vak gebied. Terwijl andere leerlingen hier het liefst de hele dag zouden zitten bij wijze van spreken en met hun gevoel en interesse aan de slag willen gaan. Daar ligt bij muziek best wel een groot verschil vind ik.

C: Hoe zien jullie de opmerking die vaker door leerlingen gegeven wordt: "maar ik wil later niks met muziek doen, dus ik heb hier niks aan"?

L: Als ik naar mij persoonlijk kijk. Natuurlijk heb ik dat ook al heel vaak gehoord. Maar dat is ook met een tanges bij wiskunde. Wanneer gebruik je nu de tanges? Dat is ook met Duits in de onderbouw. Alle leerlingen op kader en TL niveau moeten bij ons in leerjaar 2 Duits hebben. Daarna kunnen ze het gelijk weer laten na een jaar. Sommige dingen zul je nu eenmaal moeten doen, omdat dat in het onderwijsprogramma hoort. Ze moeten ook leren omgaan met dingen die ze minder leuk vinden. Ze zullen er ook naar toe moeten dat niet alles leuk is en dat je niet alles zelf kunt kiezen. Dat is denk ik voor onze leerlingen, zeker met bepaalde problematiek, alleen maar heel goed dat ze daar mee leren omgaan. Dat ze zich daar ook bewust van zijn dat dat niet altijd hun straatje kan zijn. Maar dat neemt niet

weg dat het dan wel lastig is om die leerlingen wel gemotiveerd te houden in je muziekles natuurlijk.

C: We hebben nu vakwerkplannen. Daar staan vooral de cultuur doelen en de muzikale doelen. Hoe zouden de doelen op het gebied van de executieve functies en de sociaal-emotionele ontwikkeling verwerkt kunnen worden in de vakwerkplannen?

L: De vraag is denk ik... Want dan houden we natuurlijk heel erg vast aan de doelen zoals die voor muziekonderwijs ansich zijn gesteld, waarbij het misschien ook wel gericht is op het stukje examen en afsluiten van... Ik denk dat we dan het stukje executieve functies en dat sociaal-emotioneel stukje goed moeten wegschrijven. Hoe we dat willen bereiken met het stukje muziek. Want dan kan je inderdaad zeggen: door een stukje muziek leren we leerlingen omgaan met hun emoties, leren ze hun emoties te uiten weten ze op welke manieren ze dat kunnen uiten binnen het stukje muziek. Dat zouden denk ik voor onze leerlingen wel passende doelen zijn binnen het stukje muziekonderwijs. Daarnaast zijn er misschien ook wel leerlingen waarvan we wel zeggen: die leerlingen kunnen we wel koppelen aan een aantal muziek doelen. Ik weet niet of dat er veel zijn. Maar dat zou je natuurlijk wel kunnen doen. Of misschien meer gericht op talentontwikkeling. Dat daar die muziek doelen met name terugkomen en dat algemene vak muziek voor de hele school dan wat meer gericht is op die andere doelen.

C: De executieve functies en sociaal-emotioneel ontwikkeling is nogal breed omvattend. We zouden dat niet in één onderzoek allemaal kunnen integreren. Heeft de school een voorkeur voor een specifieke onderdeel van de executieve functies of de sociaal-emotionele ontwikkeling om aan te werken in de muzieklessen?

V: Is er zicht op de ontwikkeling van de executieve functies binnen de school?

L: Dat werken we nog niet heel extreem of specifiek uit. We gaan nu toe naar een nieuw handelingsplan van elke leerling. Dat wordt dit jaar langzaam omgezet naar een doelgroepenmodel. Dat is eigenlijk een zelfde schema. Daarin komt wel terug hoe de leerlingen functioneren op het gebied van de executieve functies. Er wordt nu op de achtergrond ook gekeken naar een soort meetinstrument waarmee er gekeken kan worden hoe we kunnen bepalen hoe de executieve functies van een leerling zijn en op welke gebieden er nog winst te behalen valt. We hebben dat dus nu niet concreet duidelijk van elke leerling. Natuurlijk wel met een stukje plannen. Dat zijn natuurlijk de eerste dingen. Een stukje emotieregulatie. Dat zijn wel dingen die het eerste oppoppen. Maar er zijn niet nu al meetinstrumenten om zien waar de meeste pijnpunten liggen binnen de school. Maar dat wordt wel opgezet de komende periode. Dat is stichting breed.

Maar als ik dan kijk naar de executieve functies, dan denk ik dat het vooral gaat, kijkende ook naar de populatie die er nu zit, die best wel wat moeite heeft met hun emotie goed te kunnen uiten dan denk ik dat daar het grootste doel voor nu ligt. Op welke manier kun je je emoties uiten en hoe kan muziek bijdrage om dat voor elkaar te krijgen. Als je kijkt waar we het gister ook binnen het team ook over hadden, dat er best wel wat leerlingen uitklappen of het lastig hebben. We maken nu veel gebruik van de achtervang als middel. Maar alle opgefokte leerlingen zitten dan bij elkaar in één ruimte. Dat is niet verkeerd perse. Ik denk dat muziek daar wel aan kan bijdrage. Misschien preventief. Als een leerling niet lekker in

zijn vel zit, wat kunnen we buiten de achtervang en buiten de preventieve inzet van Bert nog binnen muziek kunnen inzetten bijvoorbeeld. Zou muziek daaraan kunnen bijdrage?

C: Begrijp ik het goed als je dat eigenlijk op twee manieren ziet? Dus aan de ene kant: hoe kan je muziek inzetten om die emoties beter te reguleren en aan de andere kant: voor de leerlingen waarvoor muziek een moeilijkere setting is, hoe kan je in een moeilijkere setting die de leerling lastiger vindt toch ook je emoties beter reguleren? Is het die twee kanten?

L: Ja, eigenlijk wel. Dat zou in ieder geval heel mooi zijn. Nu wordt er heel vaak gekozen voor de achtervang of voor dit of dat. Terwijl ik denk dat sommige leerlingen... We hadden vorig jaar ook een leerlingen die hier dan piano ging zitten spelen. Dat bracht enorm veel rust. Ik denk dat we eens zouden moeten uitzoeken of we dat binnen de school nog meer iets positiefs zou kunnen opleveren. Nu maken we daar geen gebruik van. Muziek is gewoon een les en je gaat er gewoon naartoe. We maken verder eigenlijk weinig gebruik van het stukje emotieregulatie binnen het stukje muziek waar heel veel leerlingen misschien wel iets mee hebben.

C: Hier op school communiceren we altijd de doelen van de les met de leerlingen. Hoe zie je dat voor je met de executieve functies of de sociaal-emotioneel ontwikkeling en muziekonderwijs?

L: Ja, we werken natuurlijk met dat format binnen de kas. Daar vind ik het even lastig. Omdat ik met name denk dat het bij iedere leerling het doel anders is. De executieve functies is natuurlijk niet iets van: oké, dit gaan we doen en aan het einde van de les kan je plannen. Dat is natuurlijk een proces. Dus ik denk wel als je kijkt naar waar een leerling de meeste baat bij heeft en dat je dan de komende periode hier aan gaat werken met behulp van een stukje muziek. Dat je op die manier een doel stelt. Je zou natuurlijk ook een schoolbreed doel kunnen pakken door te zeggen: wat voor invloed heeft muziek op de emotieregulatie van leerlingen binnen de school? Wat kan daarvoor een positieve bijdrage aan liggen bij muziek?

C: Zouden de groepsdoelen die uit de groepsoverleggen komen nog een leidraad of handvat in kunnen zijn?

L: Ja, ik denk het wel. Dat ligt er ook een beetje aan per groep. We meten natuurlijk met de SCOL. Dat is een sociaal-emotioneel meetinstrument. Dus ik denk dat het daarin wel mooi om de koppeling te maken met muziek. Maar dan zou het fijn zijn als jij mee kan kijken in het format van die groepsoverleggen om te kijken waar ze de komende periode mee aan de slag gaan. Ik denk dat dat een heel mooi doel is.

V: Is de scol al een keer afgenomen dit jaar?

L: Ja, voor de vakantie hebben de leerlingen de scol ingevuld.

V: Wanneer staat hij weer op de planning?

L: Nu pas in mei weer denk ik. We doen hem twee keer per jaar is de planning. Voor de herfstvakantie hebben we hem afgenomen en dat is een beetje de 0-meting. Voor de

zomervakantie worden de klassen weer opnieuw ingedeeld. Daarom is hij nu vlak voor de herfstvakantie afgevuld en dan kunnen we mooi dat stukje meenemen in december. Dan hebben we de kerndocumenten die we gaan schrijven. In mei doen we dan een eindmeting om te kijken waar we nu staan. De groepen hebben een driewekelijks overleg om te kijken met welk doel ze aan de slag gaan. Ik denk dat het mooi is als dat stukje muziekonderwijs, vooral omdat we zeggen we willen dat vooral op het gebied van de executieve functies en sociaal-emotionele ontwikkeling een doel geven, of in ieder geval emotieregulatie, hoe kunnen we dat doel vanuit de SCOL koppelen aan dat stukje muziek (17:44)

C: Ja, duidelijk. Als we even heel praktisch gaan kijken, we hebben in principe hele duidelijke vakwerkplannen met leerlijnen van A tot Z, kunnen we hiervoor een leerplan maken wat betreft emotieregulatie? Of hebben we de emotieregulatie onderverdeeld in kleine doelen die naar voren kunnen komen en koppelen we dit aan de resultaten uit de SCOL?

L: Ja ik denk dat dat wel de hoofdlijn is, maar daarnaast zou ik wel graag een grove lijn neerzetten. Dat er in de onderbouw een soort basis komt en in de bovenbouw wat meer individualistischer wordt. Dat je dan wel start met bijvoorbeeld we gaan een ritme leren en dan in de bovenbouw dat het wat meer op interesse gaat. Dus dat zouden we nog wel kunnen verwerken, maar als hoofddoel denk ik dat we met name de doelen uit de SCOL moeten koppelen.

C: Een soort praktische leidraad?

L: Ja precies.

C: Heb jij nog aanvullende vragen Veerle?

V: Wordt de SCOL bij jullie door zowel de leerlingen als de leerkrachten ingevuld normaal gesproken?

L: Ja, in mei hebben we dat wel gedaan. Omdat de laatste afname vrij dicht op de afname van mei zit hebben we nu alleen de leerlingen gedaan. Maar in mei zeker weer de leerkrachten én de leerlingen en dat wordt ook de standaard.

V: Wat voor mij ook nog interessant is om te weten, ik hoorde in begin een stukje motivatie terug. Leerlingen geven aan dat ze zich afvragen waarom ze muziek moeten doen bijvoorbeeld. Hoe groot is het motivatieprobleem bij jullie op school? En ligt dat dat alleen bij de muzikles of is er in het algemeen motivatieproblematiek?

L: Nou, we hebben al wel een heel groot deel van de motivatieproblematiek weten te ondervangen doordat we nu leerlingen een volledig diploma kunnen aanbieden binnen de school. Daar lag eigenlijk het grootste motivatieprobleem, dat leerlingen van BBL en Kader hierna altijd nog door moesten naar een MBO 1 opleiding. Daar zag je een heel groot motivatieprobleem, omdat zij zoiets hadden van waar doen we het voor? Door een diploma te bieden hebben we dat grotendeels kunnen wegnemen. Maar het blijven natuurlijk ook gewoon pubers, de gedragsproblemen zijn een bijkomstigheid, maar het grootste gedeelte van het stukje motivatie komt bij de puberteit vandaan. Wat nog wel lastig is, is de

beïnvloedbaarheid van onze leerlingen. Als een paar leerlingen zijn die denken: “Ja doe, ik ga dit echt niet doen!” Dan zie je wel dat ze bij ons wel meer beïnvloedbaar zijn dan in het regulier en dan kan de sfeer binnen een klas wel sneller omslaan is mijn mening. Maar daar komt wel een stukje leerkrachthandelen heel erg naar voren en ligt wat mij betreft ook een grote rol voor de mentor om dat gedrag om te buigen. En leerlingen ook duidelijk te maken dat je in het leven nou eenmaal wel eens dingen moeten doen die je minder leuk vindt. Dus je kan beter hier al oefenen om dat wel te doen en te kijken wat er voor nodig is om dat wel te laten lukken, dan alles tegen te houden wat je niet leuk vindt. Dat is ook gewoon niet realistisch.

V: Wat ik nu ook terug hoor is bijvoorbeeld een diploma en de achtervang. Als ik het nu goed begrijp haal ik hieruit dat de leerlingen op dit moment wel echt de externe motivatie nodig hebben om intern gemotiveerde te raken?

L: Ja, sommige leerlingen hebben dat wel inderdaad.

C: Ik denk door het stukje traumasensitieve hier op school, dat we ook veel leerlingen hebben die door hun achtergrond het gevoel hebben er niet toe te doen of er niet mogen zijn. En het jezelf gunnen iets te bereiken is dan wel in conflict met jezelf niets waard vinden.

V: Daar zit wel een groot sociaal-emotioneel stuk wat meespeelt?

L: Ja, dat denk ik wel. Leerlingen hebben wel al die knop omgezet met de TOF-uren, want daar denken sneller positief over het talent wat ze ontdekken en daar kan ik me nu in verdiepen en dat vind ik heel leuk. Dat is bij andere vakken denk ik nog wat lastiger, omdat ze bij TOF zitten ingedeeld op het talent wat ze zelf hebben gekozen.

V: Daar wordt de interne motivatie dus al meer aangesproken doordat ze autonomie hebben?

L: Ja, precies.

C: We hebben het veel over de emotieregulatie. Wat ik nu lastig vindt is of dit meer onder sociaal-emotioneel, executieve functies of allebei valt. Het is sowieso onderdeel van de executieve functies, maar hoe staan jullie daarin?

L: Nou omgaan met je emoties, leren hoe je ze kan uiten hoort wat mij betreft vooral onder de executieve functies. Natuurlijk speelt de reactie van anderen daarop een rol in, maar ik denk dat het vooral belangrijk is dat leerlingen weten dat muziek ook kan helpen om hetgeen wat zij nu voelen te reguleren.

V: Een stukje sociaal-emotioneel is een groot onderdeel executieve functies. Een groot deel van je leven wordt hier wel door bepaald. Als jij niet in staat bent om je emoties onder controle te houden dan staat het je functioneren op allerlei andere gebieden in de weg.

C: Een goede aanvulling is nog dat executieve functies een onderdeel is van het traumasensitief handelen. Het ontwikkelen hiervan zou bijdragen aan beter kunnen functioneren ondanks je trauma.

L: Ja en daardoor kunnen ze dus ook beter omgaan met anderen en dus beter functioneren op sociaal-emotioneel gebied.

C: Nog een laatste vraag. Leerlingen komen hier binnen uit allerlei verschillende hoeken, zowel speciaal onderwijs als regulier (basis) onderwijs, maar hebben in principe allemaal als doel om uit te stromen naar een regulier MBO. Is het dan ook zo dat zij een grotere ontwikkeling moeten maken op sociaal-emotioneel gebied en in de executieve functies dan het regulier?

L: Ja, absoluut. Je ziet daar best wel een groot verschil tussen en je ziet ook wel dat onze leerlingen het idee hebben dat een beet je in het diepe worden gegooid hierna. Omdat de ondersteuning heel anders is. Ze krijgen hier meer kansen, veel ondersteuning om je emoties even te uiten en dat is bij het regulier wel echt anders. Dus er wordt iets groots van je verwacht op het gebied van executieve functies wanneer je vanuit hier doorstroomt naar het regulier. Op heel veel gebieden doen we daar al iets aan, maar er zijn ook gebieden waarbij ik van mening ben dat we daar nog te weinig aan doen. Waardoor de overstap nog steeds te groot is. Dat is best wel lastig, want je moet bepaalde richtlijnen aanhouden en het moet ook werkzaam zijn hier op school. Heel praktisch gezien is door taxivervoer kennis maken met verschillende tijdstippen waarop je lessen beginnen niet haalbaar, waardoor we dat niet kunnen laten ervaren bijvoorbeeld. Zo kunnen wij de leerlingen ook niet na één scheldpartij schorsen, want dan wordt het schorsing op schorsing, maar wij moeten er wel nog een tijd mee door de komende jaren. Maar dat maakt het wel een groot verschil. De executieve functies worden op het regulier en het MBO veel meer van gevraagd dan dat dit hier gebeurt.

V: Nog een hele praktische vraag. Je gaf aan dat jullie nu geen instrument hebben om de executieve functies te meten of in kaart te brengen, maar ze zijn daar stichting breed wel mee bezig gaf je aan. Is dat in snelle ontwikkeling of is dat een langdurig proces waar jullie in zitten? En als ik zelf een meetinstrument heb hiervoor, in hoeverre is het mogelijk om dit uit te voeren bij jullie op school?

L: In hoeverre dat al helemaal rond is weet ik eigenlijk niet precies, we hebben één collega die zich echt specifiek met dat doelgroepenmodel bezighoudt. Dat is een proces van aanpassingen waar we al jaren in zitten. Het is lastig om nu te zeggen wanneer het af is, want het had eigenlijk al af moeten zijn. Als je daar meer over wil weten verwijs ik je graag naar deze collega, zij is de kartrekker hiervan binnen de school. Zij houdt zich ook bezig met de werkgroep over de executieve functies en het meetinstrument hiervoor.

Hierna volgt nog een stukje uitleg over de BRIEF e.d. dat heb ik er nu uit gelaten.

V: Is het haalbaar om leerkrachten en leerlingen een meetinstrument als de BRIEF te laten invullen?

L: Mits ouders en dergelijk netjes geïnformeerd worden hierover, denk ik niet dat dit een probleem is. Vaak willen mensen wel meewerken en is dit goed te regelen.

V: Ik hoor in dit interview terug dat jullie het belang van de executieve functies zeker zien en onderkennen, maar dat vooral nog een beetje op gevoel doen. Nou is mijn ervaring als

leerkracht dat dit gevoel regelmatig klopt, maar het is dus juist interessant om met een meetinstrument te gaan kijken of wat jullie denken te zien ook daadwerkelijk klopt.

L: Ja precies.

C: Bedankt voor jullie tijd en dit interview.